

ФАКУЛТЕТУ МУЗИЧКЕ УМЕТНОСТИ
НАСТАВНО-УМЕТНИЧКО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

ИЗВЕШТАЈ

о јавној уметничкој презентацији и писаном делу докторског уметничког пројекта
Стевана Спалевића

На седници одржаној 7. фебруара 2020. године НУН веће Факултета донело је одлуку о именовању Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта Стевана Спалевића *Савремени приступ интерпретацији позног Бетовеновог клавирског опуса (оп. 106, 109 и 126): пут ка веродостојном тумачењу уртекст издања* у саставу: мр Александар Сердар, редовни професор ФМУ, ментор, мр Бранко Пенчић, редовни професор ФМУ, мр Марија Ђукић, редовни професор ФМУ, др ум. Владимир Цвијић, редовни професор ФМУ, др ум. Биљана Горуновић, редовни професор Академије уметности у Новом Саду. На основу увида у докторски уметнички пројекат кандидата подносимо Извештај који садржи биографију кандидата, уводно образложење, анализу докторског уметничког пројекта – јавне уметничке презентације и писаног рада, критички осврт референата и оцену резултата и закључак Комисије.

УВОДНО ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Стеван Спалевић, поднео је пријаву теме докторског уметничког пројекта 24. априла 2019. године под називом: „Савремени приступ интерпретацији позног Бетовеновог клавирског опуса (оп. 106, 109 и 126): пут ка веродостојном тумачењу уртекст издања“.

На основу предлога Катедре за клавир Веће Факултета на седници од 5. јуна 2019. године донело је одлуку о именовану Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта, у саставу:

мр АЛЕКСАНДАР СЕРДАР, редовни професор,
мр БРАНКО ПЕНЧИЋ, редовни професор,
др ум. БИЉАНА ГОРУНОВИЋ, редовни професор Академије уметности у Новом Саду.

Веће Факултета на седници од 3. јула 2019. године утврдило је предлог одлуке о усвајању Извештаја Комисије за оцену предлога докторског уметничког пројекта и одобравању теме докторског уметничког пројекта **Стевана Спалевића** под називом: „Савремени приступ интерпретацији позног Бетовеновог клавирског опуса (оп. 106, 109 и 126): пут ка веродостојном тумачењу уртекст издања“.

Сенат Универзитета уметности у Београду на седници од 26. септембра 2019. године донео је одлуку о одобравању рада на изради докторског уметничког пројекта и именовану мр Александра Сердара, редовног професора за ментора на изради докторског уметничког пројекта.

На основу обавештења ментора и предлога Катедре за клавир Веће Факултета на седници одржаној 12. фебруара 2020. године донело је одлуку о именовану Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Стевана Спалевића под називом: „Савремени приступ интерпретацији позног Бетовеновог клавирског опуса (оп. 106, 109 и 126): пут ка веродостојном тумачењу уртекст издања“, у саставу:

мр АЛЕКСАНДАР СЕРДАР, редовни професор, ментор,
мр БРАНКО ПЕНЧИЋ, редовни професор, председник Комисије,
мр МАРИЈА ЂУКИЋ, редовни професор,
др ум. ВЛАДИМИР ЦВИЈИЋ, редовни професор,
др ум. БИЉАНА ГОРУНОВИЋ, редовни професор Академије уметности у Новом Саду.

БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Стеван Спалевић је рођен у Нишу 1983. године. Одсек за клавир ниже и средње музичке школе завршио је у родном граду у класи проф. Милене Рајковић. Звање дипломираног пијанисте стекао је на Академији уметности у Новом Саду у класи проф. Светлане Богино док 2018. године завршава постдипломске студије на академији *Scuola di Musica di Fiesole* у Фиренци у класи проф. Бруна Канина (Bruno Canino). Тренутно је студент докторских академских студија на Факултету музичке уметности у Београду у класи проф. Александра Сердара

Од 2010. године редовно се усавршава на Интернационалној летњој академији Моцартеум и на Салцбуршком летњем фестивалу (Salzburger Festspiele) у Салцбургу (Аустрија) где се едукује у виду предавања, семинара и концерата од стране најистакнутијих музичара данашњице. Усавршавао се на мајсторским курсевима еминентних пијаниста и педагога, као што су: Андраш Шиф, Леон Флајшер, Паул Бадура-Скода, Стивен Ковачевић, Дмитриј Башкиров, Карл-Хајнц Кемерлинг, Дмитриј Алексејев, Елисо Вирсаладзе, Малколм Билзон, Арнулф фон Арним, Роберт Левин, Жак Рувје, Алексеј Љубимов, Штефан Владар, Серђо Пертикароли, Константин Богино, Борис Романов, Арбо Валдма, Станислав Почекин, Феликс Готлиб, Јуриј Кот, Валериј Сигаљевич, Сергеј Маркаров и Владимир Огарков.

Током школовања учествовао је на бројним такмичењима у својој земљи и иностранству где је освајао највиша признања: Лауреат такмичења *Михаило Вукдраговић* (100 поена, Шабац, 2002. године), Лауреат конкурса ЕПТА-Скрјабин и Барток (Београд, 2005. год). Као члан клавирског дуа *Стеван Немања* проглашен је Лауреатом међународног такмичења *Даворин Јенко* у категорији клавирских дуа (Београд, 2016. год.) и освојио је I награду (100 поена) на 9. Ревизији музичких талената (Велико Градиште, 2016. год.).

Наступао је као солиста са Нишким симфонијским оркестром 2015, 2017. и 2018. године у извођењу клавирских концерата Л. в. Бетовена, В. А. Моцарта и Ј. Брамса са диригентима Свиленом Симеоновим и Ванесом Кременовић. Године 2015. дебитује као диригент симфонијског оркестра *Аморосо и пријатељи* на отварању фестивала Музички сусрети *др Мира Ивановић* у Народном позоришту у Лесковцу, а 2017. је наступио у Сали

Нишког симфонијског оркестра са Градским камерним оркестром *Царица Теодора* као уметнички руководицац. Учесник је Националне концертне сезоне (2008/2009. године), одржавши концерте заједно са флаутисткињом Јеленом Јаковљевић. Наступао је у Шпанији, Немачкој, Аустрији, Италији, Бугарској, Босни и Херцеговини и Северној Македонији као и у градовима своје земље. Године 2015. оснива клавирски дуо *Стеван Немања* са пијанистом Немањом Егерићем.

Радио је као виши уметнички сарадник на катедри за дувачке инструменте Факултета уметности у Нишу. Значајна педагошка искуства стекао је радећи као демонстратор и асистент на катедри за клавир Факултета уметности Универзитета у Нишу, на Одсеку за музичку уметност на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу и на департману за клавир Академије уметности Универзитета у Новом Саду. Ангажован је и на месту професора клавира у школи *Фортепиано* у Нишу. Од 2016. до 2018. био је ангажован на Одсеку за музичку уметност на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу као наставник клавира у звању – доцент. Од 2017. године запослен је на катедри за клавир Факултета уметности као наставник клавира у звању – доцент, а 2019. године такође је ангажован у Музичкој школи *Корнелије Станковић* у Трстенику као наставник клавира. Од 2019. године поново је ангажован на Одсеку за музичку уметност на Филолошко-уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу као наставник клавира у звању – доцент.

АНАЛИЗА ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА – ЈАВНЕ УМЕТНИЧКЕ ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ И ПИСАНОГ РАДА

Јавно извођење докторског уметничког пројекта

Јавна уметничка презентација Стевана Спалевића одржана је 07. јула 2020. године у Великој сали Факултета музичке уметности у Београду. На концерту су изведена следећа дела:

Лудвиг ван Бетовен (1770–1827):

1. Шест багатела оп. 126

- бр. 1 *Andante con moto*
- бр. 2 *Allegro*
- бр. 3 *Andante*
- бр. 4 *Presto*
- бр. 5 *Quasi allegretto*
- бр. 6 *Presto, Andante amabile e con moto*

2. Соната бр. 29 у Бе-дуру, оп. 106 „Хамерклавир“

- *Allegro*
- *Scherzo: Assai vivace*
- *Adagio sostenuto*
- *Introduzione: Largo. Allegro – Fuga: Allegro risoluto*

3. Соната бр. 30 у Е-дуру, оп. 109

- *Vivace ma non troppo — Adagio espressivo*
- *Prestissimo*
- *Gesangvoll, mit innigster Empfindung. Andante molto cantabile ed espressivo*

Предмет истраживања у докторском уметничком пројекту Стевана Спалевића био је савремени приступ тумачењу позног клавирског опуса Лудвига ван Бетовена (Ludwig van Beethoven) (1770–1827), на примерима клавирских соната оп. 106 (1818) и 109 (1820) и

циклуса багатела оп. 126 (1825) а заснива се на што веродостојнијем тумачењу композиторских (дакле, аутентичних) интерпретативних ознака записаним у уртекст издањима, које су биле у складу са стилем извођачке праксе актуелном у доба Бетовеновог уметничког деловања. Циљ овог рада био је да се укаже на нове, савремене интерпретативне могућности у извођењу позног клавирског стваралаштва Лудвига ван Бетовена, из визуре извођачке праксе времена у коме је стварао.

Позна клавирска дела Лудвига ван Бетовена представљају фундаментални део пијанистичког репертоара. Њихова изузетна техничка, изражајна и стилска комплексност, сврстава их међу најзахтевније композиције писане за клавир. Требало би истаћи кандидатове изузетне извођачке способности, посебно када је у питању извођење чувене *Хамерклавир* сонате оп. 106, која већ два столећа представља изазов незнатног броја храбрих извођача и због изванредних техничких и меморијских захтева (трајање сонате је између 45 и 50 минута) ретко се може чути на концертним подијумима. Кандидат је изазову приступио са добром аналитичком припремљеношћу и у свирању показао високо професионалне уметничке и техничке квалитете.

Анализа образложења докторског уметничког пројекта (писаног рада)

Образложење докторског уметничког пројекта Стевана Спалевића је написано као обиман и садржајан, зналачки обликован теоријски текст на 127 страница. Организовано је прегледно и сврсисходно, снабдевено великим бројем функционалних нотних примера (85), који на адекватан начин илуструју постављене тезе. Текст садржи апстракт на српском и енглеском језику, програм докторског уметничког пројекта, садржај, увод, два дела од којих се први састоји од осам поглавља док је други структуриран у шест поглавља и укупно шеснаест потпоглавља, закључак и литературу са 66 библиографских јединица на српском, хрватском, енглеском, немачком, италијанском и руском језику.

У **Уводу** (8–9) аутор објашњава предмет и циљ свог рада, образлаже теоријска полазишта, методе истраживања и објашњава терминологију коју ће користити и приступ изворима.

I део

Овај део рада (10–26) се састоји од осам поглавља од којих она почетна уводе читаоца у теорију ауторове сопствене позиције савременог приступа тумачењу нотног текста. Наиме, након интригантног разматрања три фазе у историји извођачких приступа, аутор објашњава схватање сопствене позиције и смешта савременог интерпретатора у контекст потенцијалне нове (четврте) фазе извођачког приступа у првим деценијама 21. века.

Поред периодизације Бетовеновог опуса и бацања акцента на клавирско стваралаштво настало у позном периоду у наредним поглављима су дефинисани феномени уртекст издања која пружају извођачима тек почетну инстанцу у виду презентације оригиналног нотног записа и извођачке праксе у Бетовеновој клавирској музици. Последње поглавље је, сасвим оправдано, посвећено чињеницама у вези са Бетовеновим инструментима са диркама, будући да се овај рад односи на стилски информисан интерпретативни приступ композиторовом клавирском опусу.

II део

Други, централни, део (27–121) почива на дефиницији и начину реализације одређених интерпретативних компоненти. Структуриран у шест поглавља, други део се састоји од тумачења различитих извођачких аспеката као што су артикулација, динамика, акцентуација, педализација, темпо и орнаментација. Наведени аспекти разматрају се кроз интерпретативну праксу 18. и почетка 19. века на примерима клавирских соната бр. 29 оп. 106 у Бе-дуру *Хамерклавир* и бр. 30 у Е-дуру оп. 109 и на клавирском циклусу багатела оп. 126. Лудвига ван Бетовена. У наведеним поглављима су обезбеђене историјске информације и практична помоћ у примени тих информација на модерном инструменту приликом обликовања интерпретације, имајући у виду музички доживљај и композицију о којој је реч.

Врло је важно напоменути да аутор не подразумева слепо поштовање правила која уочавамо у запису или мултиплицирање историјских интерпретација, већ нуди спектар интерпретативних могућности, водећи се личним искуством, и промишљања која

представљају само једну од многих могућности за репродукцију интерпретативних ознака у партитури.

У **Закључку** (122–123) Стеван Спалевић наглашава, да осим обезбеђивања историјских информација које су неопходне за стилски одговарајућу интерпретацију, извођач треба да, остајући унутар оквира композиторовог стила и разумевајући га, креира интерпретацију коју одликују оригиналност, убедљивост и спонтаност јер за многобројне интерпретативне проблеме не постоји само једно решење, као што не постоји ни само једна релевантна интерпретација одређеног музичког дела

КРИТИЧКИ ОСВРТ РЕФЕРЕНАТА И ОЦЕНА РЕЗУЛТАТА

Резултати у овом уметничком пројекту подразумевају да на основу савремених извођачких перспектива и истраживања историјски информисане извођачке праксе могу настати интерпретације са новом изражајношћу и креативним потенцијалом и имагинацијом. Са овим у вези кроз свој практични-извођачки део докторског уметничког пројекта, кандидат Стеван Спалевић показао је широку уметничку палету својих извођачких способности. Будући да је практична уметничка презентација обухватила позно Бетовеново стваралаштво, у готово једноипочасовном програму ваљало је паметно промислити о распореду композиција како би се на тај начин распоредила извођачка снага и концентрација као и уметнички набој, који је Стеван непогрешиво довео до врхунца и најзад умирио. У односу на то програм је започео *Багателама оп. 126*, јасно профилисаном бојом звука и интонацијом која је на адекватан начин увела у стил и праксу поменутог периода. Пијанизам Стевана Спалевића одликује како богатство колорита тако и способност за нагло супротстављање динамичких контраста и поетског набоја у композицијама.

У односу на ово Стеван је кроз своје извођење поменутог циклуса багатела направио својеврстан увод и адекватан прелаз у наредну композицију, сонату

Хамерклавир. Кроз њено извођење Стеван је показао своје суверено владање свим извођачким аспектима пијанизма. Техничка лакоћа у хитрим пасажима, прецизност у артикулационим ознакама, способност за нагле динамичке промене, спектар различитих емоционалних контраста од најфинијих перластих тонова до наглих и изненадних набојитих форте фортисимо акорада, где је потенцирао управо разлику између динамичких ознака *pp* и *ff*. Својом интерпретацијом ове сонате Стеван је прецизно указао на извођачку праксу тог доба кроз визуру савременог сагледавања и прилагођавања ове сонате за извођење на модерном инструменту. Кроз његово извођење јасно се чује дубока повезаност са духом времена у ком су ове композиције настајале као и самим композитором. Поред свега наведеног, у извођењу се јасно осећало његово континуирано промишљање о сваком детаљу записаном у нотном тексту уртекст издања, па на послетку и прожимања и презентације свега онога што је у свом писаном делу свог докторског уметничког пројекта и изнео. *Хамерклавир* соната је финализирила комплексном фугом, где је кандидат такође показао свој осећај за неумитно музичко протицање времена, и пулс који је био беспрекоран. Обиље различитих тема које се прожимају изведене су беспрекорним звучним односом између сваке појединачно, тако да је слушалац могао сваку неометано да прати. Поред свега фуга је изведена технички бриљантно, попут бисерних низова, и меморијски беспрекорно.

На послетку, јавна уметничка презентација завршила је *Сонатом оп. 109*. Њом је Стеван заокружио мисао читавог концерта, спуштајући набој кроз умирујуће кантилене и дуге фразе меких нијанси и боја. На овај начин јасно је прецизирана како савршена уметничка нит која повезује ове три композиције тако и карактерна разлика међу њима. Програм је и конципиран тако да *Соната оп. 109* и буде својеврстан крај, будући да финале ове сонате кроз своје обимне варијације носи ту познату Бетовену мисао слављења живота и његовог свршетка.

Узимајући у обзир све наведене извођачке квалитете требало би истаћи да је кандидат Спалевић на аналитички начин указао на нове, савремене интерпретативне могућности у извођењу позног клавирског стваралаштва Лудвига ван Бетовена, из визуре извођачке праксе времена у коме је стварао. Идеје и закључци које је презентовао у овом раду настоје да усмеравају извођаче, професоре, наставнике и студенте клавира ка интерпретацији у којој музика позног класичног стила делује директно и изражајно са

свим елементима које је композитор потенцијално очекивао од извођача. Осим обезбеђивања историјских информација које су неопходне за стилски одговарајуће извођење, у дискусији су објашњена упутства за доношење сопствених интерпретативних одлука и примену одређених извођачких принципа и увида у (извођачке) методе. Кандидат је уочене елементе ставио у контекст савременог музичког извођаштва и на концертном подијуму у потпуности демонстрирао ставове који су изложени у писаном делу докторског уметничког пројекта и самим тим исправно указао на то да је детаљно истраживање тек предуслов за стваралачки рад.

Међутим, аутор мудро указује на опасност која је резултат *слепог* спровођења интерпретативних „правила“ 18. и почетка 19. века може довести до умањења уметничке вредности интерпретације дела, а самим тим и доживљаја музичких дела. По њему би интелектуална открића требало увек да се прожимају са музичком интуицијом и имагинацијом.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ

Докторски уметнички пројекат Стевана Спалевића резултат је захтевног и комплексног уметничког и теоријског истраживања и аутор је његовом реализацијом остварио вредан уметнички резултат и дао допринос практичном решавању питања везаних за што веродостојније тумачење композиторових интерпретативних ознака записаним у уртекст издањима композиција, позног клавирског опуса Лудвига ван Бетовена.

На основу свега изнетог Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Стевана Спалевића констатује да јавна уметничка презентација докторског уметничког пројекта и писани део докторског уметничког пројекта представљају драгоцен допринос уметничкој области пијанистичке извођачке праксе те да у потпуности одговарају захтевима докторских уметничких студија.

Комисија једногласно позитивно оцењује завршни докторски уметнички пројекат *Савремени приступ интерпретацији позног Бетовеновог клавирског опуса (оп. 106, 109 и 126): пут ка веродостојном тумачењу уртекст издања* кандидата Стевана Спалевића и предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности и Сенату Универзитета уметности у Београду да га прихвати и одобри његову одбрану.

Комисија:

.....
Mr Александар Сердар,
Редовни професор ФМУ,
ментор

.....
Mr Бранко Пенчић,
Редовни професор ФМУ

.....
Mr Марија Ђукић,
Редовни професор ФМУ

.....
Dr ум. Владимир Цвијић,
Редовни професор ФМУ

.....
Dr ум. Биљана Горуновић,
Редовни професор Академије уметности у Новом Саду